

2018-07-06

Avdelningen för juridik
Avdelningen för utbildning och arbetsmarknad
Avdelningen för vård och omsorg
Mia Hemmestad
Ove Ledin

Ny möjlighet till uppehållstillstånd – några frågor och svar om regelverket, kommunens skyldigheter och statlig ersättning m.m.

Allmänt

Riksdagen har den 7 juni 2018 beslutat om en ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa unga vuxna som kom till Sverige som ensamkommande barn och drabbats av lång handläggningstid (se [prop. 2017/18:252](#)). Reglerna börjar att gälla den 1 juli 2018. SKL:s kansli har under våren 2018 mottagit en rad frågor vad gäller framförallt vilka konsekvenser de nya reglerna får för förbundets medlemmar.

Genom denna promemoria görs ett försök att besvara aktuella frågor. PM:en är utarbetad av avdelningen för utbildning och arbetsmarknad i samarbete med avdelningen för juridik och avdelningen för vård och omsorg. De svar som redovisas i promemorian utgör vår tolkning av regelverket. Förhoppningen är att informationen i denna PM kan fungera som vägledning för förbundets medlemmar vid handläggningen av ärenden samt inför framtagandet av riktlinjer och ställningstaganden. Kommuner, landsting och regioner är dock inte bundna av vår tolkning.

Promemorian, som uppdateras vid behov, är uppdelad i fyra delar och besvarar frågor om

1. regelverket kring uppehållstillstånd,
2. kommunernas och i viss mån landstingens ansvar för de som söker uppehållstillstånd,
3. kommunens skyldigheter gentemot de som får uppehållstillstånd, samt
4. statlig ersättning.

Regelverket kring uppehållstillstånd

Vilka är de individer som kan få uppehållstillstånd enligt de nya reglerna och var befinner de sig?

Utifrån vad som framkommit till oss är det upptill 9 200 individer som kan omfattas av de nya reglerna. Av dessa är cirka 5 300 personer registrerade på en adress i eget

boende (ebo) och cirka 2 400 personer registrerade på ett av Migrationsverkets anläggningsboenden (abo). Vi har inga uppgifter vad gäller antalet ungdomar som lämnat Sverige. Ungefär 4000 personer bedöms vara minst 19 år.

Uppskattningsvis 30 procent av individerna har fått ett avslag på asylansökan och ett beslut om utvisning som vunnit laga kraft (dvs. gäller). Resterande 70 procent befinner sig fortfarande i asylprocessen, dvs. den tidigare ansökan om uppehållstillstånd prövas av Migrationsverket eller en domstol.

Vad krävs för att få uppehållstillstånd med stöd av de nya reglerna?

Den nya grunden för uppehållstillstånd finns i 16 f § den tillfälliga lagen¹. Av bestämmelsen framgår följande.

Personer som har fått, eller annars skulle få, ett beslut om utvisning ska få ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå om

- individen har ansökt om uppehållstillstånd senast den 24 november 2015,
- individen har, eller borde ha, anvisats till en kommun,
- Migrationsverkets beslut om utvisning har fattats, eller annars skulle ha fattats, minst 15 månader efter ansökan och tidigast den 20 juli 2016,
- individen är 18 år eller äldre när beslutet om utvisning har fattats eller borde ha fattats
- individen befinner sig i Sverige när ansökan om uppehållstillstånd görs, och
- individen studerar eller har för avsikt att studera på gymnasial nivå. Om personen har för avsikt att studera krävs att han eller hon tidigare har studerat i Sverige.²

Ungdomen får ansöka om uppehållstillstånd vid ett tillfälle och ansökan ska ha getts in till Migrationsverket senast den 30 september 2018. Upphållstillståndets längd uppgår till 13 månader.

[Information om de nya reglerna om uppehållstillstånd för gymnasiestudier, Migrationsverket](#)

Vilka studieformer möjliggör uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen?

Upphållstillstånd kan beviljas för studier på

- gymnasieskola (introduktionsprogram eller nationellt program) eller gymnasiesärskola
- annan motsvarande utbildning, vilket avser studier på gymnasial nivå vid

¹ Lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige

² 16 f § andra stycket den tillfälliga lagen

- kommunal vuxenutbildning (komvux)
- den särskilda utbildningen för vuxna (särvox) eller
- folkhögskola, eller
- en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux eller särvox.

Studierna ska som huvudregel bedrivas på heltid. Om det finns särskilda skäl kan uppehållstillstånd beviljas även vid deltidstudier, se vidare nedan.

Kan den som får uppehållstillstånd för studier enligt 16 f § den tillfälliga lagen skrivas in i etableringen?

Nej, den som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen omfattas inte av etableringsregelverket.³

Hur visar ungdomen en avsikt att studera? Behövs det några handlingar från skolan?

Enligt regeringen bör det vara tillräckligt att utlänningen har intygat i ansökan om uppehållstillstånd att han eller hon har för avsikt att studera på en sådan utbildning som kan ligga till grund för uppehållstillstånd.⁴

Den som intygar en avsikt att studera ska också visa att han eller hon tidigare studerat i Sverige. Skolan kan därför, under sommaren och hösten 2018, komma att behöva bistå den unge med dokumentation som påvisar tidigare studier. Det kan vara t.ex. en tidigare individuell studieplan eller andra handlingar som visar att individen studerat.

Det är i första hand individen som ska visa att förutsättningarna för uppehållstillstånd är uppfyllda.

Kan ungdomen få förlängt uppehållstillstånd?

Ja, det går att söka och få förlängt uppehållstillstånd om individen fortsätter att studera på någon av de utbildningar som anges i den tillfälliga lagen. Längden på uppehållstillståndet beror på vilken studieform som den unge har valt.⁵

Efter fullföljd utbildning kan den unge få ett uppehållstillstånd på sex månader.⁶ Om den enskilde, efter fullföljd utbildning, får ett arbete som bl.a. möjliggör försörjning kan ett permanent uppehållstillstånd ges.⁷

³ Se 1-3 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

⁴ Se prop. 2017/18:252 s. 35

⁵ Vid exempelvis studier på nationellt program samt vissa yrkesinriktade utbildningar på introduktionsprogram, komvux och särvox bestäms giltighetstiden till sex månader utöver den tid som återstår av utbildningen enligt den individuella studieplanen, se t.ex. 16 a § fjärde stycket den tillfälliga lagen

⁶ 16 i § den tillfälliga lagen

⁷ 17 § den tillfälliga lagen

Vad menas med att fullfölja utbildningen?

Med fullföljd utbildning menas att den unge har ett examensbevis/studiebevis/intyg som visar att han eller hon fullföljt utbildning på

- ett nationellt program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller annan motsvarande utbildning (utbildning på gymnasial nivå inom komvux, särvox eller folkhögskola)
- en yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och som ges inom ramen för ett introduktionsprogram i gymnasieskolan, eller
- en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux eller särvox.

Den unge kan få uppehållstillstånd för studier på en yrkesinriktad utbildning. Den individuella studieplanen blir ett viktigt underlag för att avgöra om utbildningen är en sådan utbildning som avses i regelverket om uppehållstillstånd.⁸

Vilka förändringar i studierna kan göras utan att det blir fråga om en ny yrkesinriktning?

Detta är inte tydligt angivet i lagen, utan det blir en bedömning som Migrationsverket gör vid prövningen av ansökan om förlängt uppehållstillstånd.

Enligt regeringen hindrar inte reglerna att vissa mindre justeringar av den individuella studieplanen kan göras. Det kan t.ex. handla om att lägga till en kurs som ungdomen behöver för att uppnå målen eller att yrkesstudierna kombineras med studier på grundläggande nivå, t.ex. svenska som andraspråk eller svenska för invandrare. Det bör däremot inte vara möjligt att beviljas uppehållstillstånd för studier som exempelvis innebär en påbyggnad av den utbildning man fullföljt eller nya yrkesinriktningar.⁹

Kan studier på deltid ligga till grund för uppehållstillstånd?

Utgångspunkten är att studierna ska bedrivas på heltid. Om det finns särskilda skäl kan uppehållstillstånd ges även vid deltidsstudier. Det kan exempelvis vara fråga om att någon på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning är förhindrad att studera på heltid. Det kan också vara fråga om unga vuxna som på grund av arbete är förhindrade att studera på heltid. För att särskilda skäl ska finnas i dessa fall bör det krävas att det inte är fråga om en subventionerad anställning, att lönen och övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen och att arbetsgivaren har underrättat Skatteverket om anställningen.¹⁰

⁸ Se prop. 2017/18:252 s. 49

⁹ Se prop. 2017/18:252 s. 49

¹⁰ Se prop. 2017/18:252 s. 36

Kommunens och landstingens ansvar under handläggningstiden av ansökan om uppehållstillstånd

Har kommunen något ansvar för boende och ekonomiskt stöd under handläggningstiden av ansökan om uppehållstillstånd?

Ungdomar i asylprocess

De som befinner sig i asylprocess, dvs. har ett ärende om uppehållstillstånd som redan prövas i exempelvis domstol, kommer som regel att fortsätta ha rätt till logi och ekonomiskt stöd enligt LMA¹¹ av Migrationsverket. Dessa personer har ingen rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär.¹²

Kommunen kan ha ett ansvar för vissa vårdinsatser till asylsökande ungdomar, exempelvis om de är i behov av vårdinsatser i form av vård enligt LVU¹³ eller vård med stöd av SoL¹⁴ på grund av sådana förhållanden som avses i 3 § LVU. Kommunen får ersättning för sådana insatser om vården påbörjats före 18 års ålder.¹⁵

Ungdomar som har fått avslag samt ett gällande beslut om av- eller utvisning

De ungdomar som har fått ett avslagsbeslut och ett beslut om avvisning eller utvisning som vunnit laga kraft har troligen förlorat logi och ekonomiskt stöd som Migrationsverket beviljat under asylprocessen.¹⁶

Om en ungdom ansöker om uppehållstillstånd med stöd av 16 f § den tillfälliga lagen får Migrationsverket eller domstol besluta att avvisnings- eller utvisningsbeslutet ska inhiberas (stoppas).¹⁷ Om verkställigheten inhiberas kan ungdomen – efter en s.k. anmälan om bistånd till Migrationsverket – ha rätt till ekonomiskt stöd enligt LMA i form av dagersättning och särskilt bidrag.¹⁸ Socialnämnden i vistelsekommunen ska besluta om och eventuellt utbetala ekonomiskt stöd enligt LMA.¹⁹ Den sökande ska lämna in ansökan till socialnämnden.

Denna grupp – dvs. den som har ansökt om uppehållstillstånd och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här under tiden som ansökan prövas – benämns nedan ”tillståndssökande”.

Enligt de uppgifter som lämnats till oss av Migrationsverket ska de individer, vars utvisningsbeslut inhiberas, få ett skriftligt beslut per post (benämns INHIB-G eller

¹¹ Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

¹² 1 § andra stycket LMA

¹³ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

¹⁴ Socialtjänstlagen (2001:453)

¹⁵ Se 10 § förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl., asylersättningsförordningen

¹⁶ 11 § andra stycket LMA

¹⁷ 16 j § den tillfälliga lagen

¹⁸ 11 a § LMA

¹⁹ 3 a § andra stycket LMA

INHIB-GYM). Det finns inga formkrav avseende anmälan till Migrationsverket enligt 11 a § LMA.

Har tillståndssökande rätt till logi eller boende av Migrationsverket eller kommunen?

Tillståndssökande har inte rätt till logi enligt LMA av vare sig Migrationsverket eller kommunen.²⁰ Frågan om en tillståndssökande kan ha rätt till bistånd till bostad eller boendekostnader med stöd av SoL har inte prövats av domstol. I avvaktan på vägledande praxis gör vi tolkningen att tillståndssökande, som omfattas av LMA, inte har rätt till bistånd till bostad eller boendekostnader med stöd av 4 kap. 1 § SoL.²¹

Kommunen får ge bistånd om det finns skäl för det, även om någon rätt till bistånd inte finns, med stöd av 4 kap. 2 § SoL. Enligt vår bedömning kan bestämmelsen möjliggöra för kommunen att ge bistånd till tillståndssökande som de inte har rätt till enligt LMA. Bistånd med stöd av denna bestämmelse är frivilligt.²²

Tillståndssökande kan därtill, efter en individuell behovsbedömning, ha rätt till vissa vårdinsatser enligt SoL. Det är fråga om insatser som går utöver vad som omfattas av bl.a. logi-begreppet i LMA, dvs. inte motsvaras av förmånerna som ges enligt LMA.²³ Enligt vår bedömning är det fråga om insatser med stora och tydliga vårdinslag, exempelvis vård enligt LVU eller vård enligt SoL men där kriterierna för vård enligt 3 § LVU är uppfyllda.

Kan kommunen bevilja försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL till tillståndssökande?

Tillståndssökande har rätt till ekonomiskt stöd enligt LMA och ingen rätt till bistånd för motsvarande förmåner enligt 4 kap. 1 § SoL.²⁴ Frågan om kommunen kan bevilja bistånd med stöd av 4 kap. 2 § SoL i form av ekonomiskt stöd till tillståndssökande har inte prövats av domstol.²⁵

Någon rätt till statlig ersättning för utbetalat bistånd enligt SoL till tillståndssökande finns inte. Kommunen kan få ersättning för bistånd som utbetalats enligt LMA. Se vidare under ”Statlig ersättning”.

Var kan kommunen hitta vägledning kring biståndsprövningen enligt LMA?

Regler om bistånd till tillståndssökande finns i LMA, förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl, FMA, samt i Migrationsverkets föreskrifter och

²⁰ Se 9 § LMA

²¹ Se 1 § andra stycket LMA samt HFD 2013 ref. 83 och HFD 2017 ref. 33

²² Se även vår webbyhet *Förutsättningar för ensamkommande över 18 år att bo kvar i kommunen*, den 31 januari 2018, <https://skl.se/ekonomijuridikstatistik/juridik/halsoochsjukvardskolasocialtjanst/socialrattlssochassistans/ersattning/socialratt/forutsattningarforensamkommandeover18arattbokvarikommunen.13312.html>

²³ Jfr 1 § andra stycket LMA

²⁴ 1 § andra stycket LMA

²⁵ Se fotnot 22

allmänna råd om mottagande av asylsökande m.fl., MIGRFS 2018:3.²⁶
Migrationsverkets allmänna råd är inte bindande för kommunerna men kan ge vägledning.

Hur ansöker individen om bistånd enligt LMA?

Den som vill ansöka om dagersättning och särskilt bidrag ska göra en skriftlig ansökan till socialnämnden i vistelsekommunen. Ansökan ska innehålla en förklaring på heder och samvete att de uppgifter om ekonomiska och personliga förhållanden som lämnats i ansökan är riktiga. Ansökan ska vara underskriven.²⁷

Den som får dagersättning eller särskilt bidrag ska anmäla ändringar i fråga om inkomst eller andra förhållanden som kan antas påverka rätten till eller storleken av biståndet till socialnämnden.²⁸

Vilka handlingar behöver socialnämnden för att bedöma om en person är tillståndssökande?

Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.²⁹ Det är upp till nämnden att avgöra vilket underlag som behövs för att kunna avgöra om en individ har rätt till bistånd.

Som anges ovan inträder rätten till bistånd enligt LMA när individens av- eller utvisningsbeslut inhiberas och personen gjort en anmälan om bistånd till Migrationsverket enligt 11 a § LMA. Enligt de uppgifter som lämnats till oss av Migrationsverket ska inhibitionsbeslutet skickas till sökanden. Det är som utgångspunkt individen som ska visa att en anmälan har gjorts till Migrationsverket. Det finns dock inget formkrav för anmälan.

För frågan om rätt till ersättning till kommunen för utbetalat ekonomiskt bistånd, se vidare nedan under ”Statlig ersättning”.

Hur länge har tillståndssökande rätt till bistånd enligt LMA?

Vi bedömer att rätten till ekonomiskt stöd för tillståndssökande upphör när uppehållstillstånd ges.³⁰ Om individen inte beviljas uppehållstillstånd upphör rätten till bistånd enligt LMA en vecka efter att beslutet om avvisning eller utvisning på nytt blir verkställbart, om det inte är uppenbart oskäligt.³¹

²⁶ För Migrationsverkets föreskrifter och allmänna råd, se <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Styrning-och-uppfoljning/Lagar-och-regler/Foreskrifter.html>

²⁷ 8 § FMA

²⁸ 8 a § FMA

²⁹ 9 § förvaltningslagen (2017:900)

³⁰ Se 11 § LMA. Enligt vår bedömning omfattas tillståndssökande inte av 8 § tredje stycket LMA.

³¹ 11 a § LMA

Under vilka förutsättningar har individen rätt till dagersättning och särskilt bidrag?

Dagersättning

Dagersättning beviljas till den som saknar egna medel och ska täcka kostnader för den dagliga livsföringen.³² Hänsyn ska tas till kontanter, banktillgodohavanden och andra tillgångar som kan omvandlas till likvida medel.³³ Dagersättning lämnar per person med ett fast belopp som anges i 6 § FMA. Det ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror.³⁴

[Se 3-4 §§ i MIGRFS 2018:3](#)

Särskilt bidrag

En person har rätt till särskilt bidrag om det föreligger annat angeläget behov.³⁵ Det är som regel fråga om kostnader som är nödvändiga för en dräglig livsföring, t.ex. kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, utrustning för funktionshindrade och spädbarnsutrustning.

En ansökan om särskilt bidrag ska utredas så snart som möjligt efter att den inkommit till socialnämnden.³⁶

[Se 6 § i MIGRFS 2018:3](#)

Hur utbetalas dagersättning?

Dagersättning betalas ut förskottsvis per månad, om inte särskilda skäl föranleder annat. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för en kortare utbetalningsperiod anser vi att det kan beaktas om rätten till bistånd bedöms upphöra innan nästa utbetalningsperiod (t.ex. om uppehållstillstånd beviljas).³⁷

Vad gäller om socialnämnden avslår ansökan?

Om en ansökan om dagersättning eller särskilt bidrag avslås eller bifalls endast till viss del, ska beslutet delges den sökande.³⁸ Beslutet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.³⁹ Beslut om bistånd enligt LMA gäller omedelbart.⁴⁰

Har tillståndssökande rätt att studera i gymnasieskolan?

Tillståndssökande har rätt att studera på samma villkor som asylsökande.⁴¹ Rätt till utbildning i gymnasieskola finns enbart om den unge påbörjat utbildningen före 18 års

³² 17 § LMA

³³ Se 3 § MIGRFS 2018:3

³⁴ 5 § FMA

³⁵ 18 § LMA

³⁶ Jfr 6 § MIGRFS 2018:3

³⁷ Se även Migrationsverkets allmänna råd till 3-4 §§ om utbetalning av dagersättning, MIGRFS 2018:3

³⁸ 9 § FMA

³⁹ 22 § LMA

⁴⁰ 22 § tredje stycket LMA

⁴¹ 29 kap. 2 § andra stycket 1 och 29 kap. 3 § första stycket skollagen (2010:800)

ålder, vilket innebär att det inte finns en rätt att t.ex. påbörja nationellt program efter att den unge fyllt 18 år.

Regeringen bedömer att kommunen, på frivillig väg, får erbjuda nationellt program till asylsökande elever som fyllt 18 år. Regeringen har också, genom en ändring i asylersättningsförordningen, gjort det möjligt för kommuner att få ersättning för sådana utbildningskostnader.⁴² Denna ersättning är dock kopplad till den som omfattas av 1 § första stycket 1 LMA, dvs. asylsökande.⁴³ Om kommunen erbjuder utbildning på nationellt program till tillståndssökande som fyllt 18 år finns det enligt vår bedömning ingen rätt till ersättning med stöd av nyssnämnd bestämmelse.

För mer information kring ersättningen för nationellt program, se vår webbnöhet [Ny ersättning för utbildningskostnader för asylsökande](#)

Har tillståndssökande rätt till hälso- och sjukvård?

Den som har fått vård med stöd av lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlännningar som vistas i landet utan nödvändiga tillstånd kommer enligt vår bedömning, när en ansökan om uppehållstillstånd för gymnasiestudier lämnas in och Migrationsverket stoppar verkställigheten, inte längre att omfattas av 5 § i den lagen. Individen har en rätt att vistas i landet enligt 1 § första stycket 3 LMA.

Den som omfattas av 1 § första stycket 3 och är tillståndssökande har ansökt om uppehållstillstånd för studier, dvs. inte skydd. Av förarbetena till lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. framgår bl.a. att rätten till viss subventionerad hälso- och sjukvård enligt den lagen ska avse den personkrets som anges i de överenskommelser som fanns mellan SKL och staten, dvs. personer som anges i 1 § första stycket 1 och 2 LMA.⁴⁴ Den tid som asylsökande ska omfattas av lagen bör motsvara den tid som denna grupp omfattas av tidigare överenskommelser.⁴⁵

Av förarbetena och de överenskommelser som låg till grund för 2008 års lag följer vidare att de som omfattas av 1 § första stycket 3 LMA inte har rätt till subventionerad vård.⁴⁶ Mot denna bakgrund gör vi bedömningen att de som är tillståndssökande inte omfattas av 4 § i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och har således inte rätt till subventionerad vård på samma villkor som asylsökande. Vi bedömer att den rättsliga utgångspunkten är att tillståndssökande får vård på samma villkor som tredjelandsmedborgare som är i Sverige som turister, dvs. de har rätt till omedelbar (akut) vård om de vistas i landstinget och får en faktura på vårdkostnaden om de inte betalar vid vårdtillfället. Frågan har dock inte prövats av domstol.

⁴² Se bl.a. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/05/starkt-mojlighet-till-utbildning-i-gymnasieskolan-for-asylsokande-elever-som-fyllt-18-ar/> och 3 a och 4 §§ asylersättningsförordningen

⁴³ 3 a § asylersättningsförordningen som hänvisar till den som omfattas av 1 § första stycket 1 LMA

⁴⁴ Prop. 2007/08:105 s. 24 ff.

⁴⁵ A.a. s. 27

⁴⁶ A.a. s. 41 f.

När uppehållstillstånd ges kommer individen att folkbokföras och ha rätt till subventionerad hälso- och sjukvård med stöd av hälso- och sjukvårdslagen på samma villkor som andra personer som är bosatta inom landstinget.⁴⁷

I vilken omfattning de tillståndssökande ska få subventionerad vård under handläggningstiden får varje landsting/region ta ställning till, utifrån de juridiska, politiska och andra hänsynstaganden som finns. Någon rätt till ersättning för kostnader för hälso- och sjukvård finns inte utifrån vår tolkning av nu gällande förordning.⁴⁸

De individer som befinner sig i asylprocessen, vilket utgör cirka 70 procent av de cirka 9000 personer som kan söka uppehållstillstånd för studier, omfattas av 1 § första stycket 1 LMA även om de lämnar in en ansökan om uppehållstillstånd för studier och är alltså asylsökande i lagens mening. Denna grupp har enligt vår bedömning därmed rätt till viss subventionerad hälso- och sjukvård.⁴⁹ Dessa individer ska också inneha ett LMA-kort och landstingen/regionerna har rätt till ersättning för sjukvårdskostnader.⁵⁰

Kommunens skyldigheter gentemot de som får uppehållstillstånd

Är kommunen skyldig att erbjuda de yrkesinriktade utbildningar på introduktionsprogram, komvux och särsvux som kan möjliggöra uppehållstillstånd?

Kommunen har en skyldighet att erbjuda bl.a. yrkesintroduktion, men ingen skyldighet att erbjuda sådan yrkesintroduktion som syftar till etablering som möjliggör uppehållstillstånd. Det finns inte heller en skyldighet att erbjuda sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux och särsvux. Urvalet av yrkesinriktade utbildningar kan därför variera från kommun till kommun.

Vilka elever är kommunen skyldig att ta emot till gymnasieskolan?

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen som har rätt till utbildning erbjuds nationellt program respektive introduktionsprogram i gymnasieskolan.⁵¹ Vilken kommun som är hemkommun i skollagens mening följer av 29 kap. 6 § skollagen (2010:800).

I skollagen finns bestämmelser om vilka behöriga sökande som kommunen ska ta emot samt vilka behöriga sökande som kommunen får ta emot.⁵²

⁴⁷ Se 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

⁴⁸ Se 2 § i förordning (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande

⁴⁹ Se lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

⁵⁰ Se förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande

⁵¹ Se 16 kap. 42 § och 17 kap. 16 § skollagen

⁵² Se bl.a. 16 kap. 43-44 och 47 §§ samt 17 kap. 19, 21 och 21 a §§ skollagen

Har kommunen något ansvar för boende till de som får uppehållstillstånd?

Den som får uppehållstillstånd med stöd av 16 f § den tillfälliga lagen omfattas inte av den s.k. bosättningslagen⁵³ och kommer alltså inte att anvisas till någon kommun som har ansvar för att ordna boende. Enligt regeringen har individen som utgångspunkt ett eget ansvar att själv ordna sitt boende.⁵⁴

Det är inte socialnämndens skyldighet att tillgodose behovet av bostad i allmänhet för de som är bostadslösa.⁵⁵ I rättspraxis har domstolarna dock i undantagsfall bedömt att en individ kan ha rätt till bistånd från socialnämnden genom att nämnden ska tillhandahålla eller ombesörja en bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå. Detta förutsätter att individen är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad.⁵⁶ Så kan vara fallet om den enskilde t.ex. har en historik med vräkningar, skulder, missbruksproblematik eller lider av ohälsa.

Om den som får uppehållstillstånd med stöd av 16 f § den tillfälliga lagen ansöker om bistånd i form av t.ex. bostad får socialtjänsten göra en individuell behovsbedömning och utifrån detta fatta ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL.

Vilken kommun har ansvar för att bevilja eventuella biståndsinsatser till de som får uppehållstillstånd?

Vilken kommun som har ansvar för stöd och hjälp enligt SoL till de ungdomar som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen får avgöras utifrån bestämmelserna i 2 a kap. SoL kring ansvarig kommun.

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.⁵⁷ Den kommun där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp.⁵⁸ Om det står klart att en annan kommun ansvarar för stöd och hjälp åt den enskilde är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.⁵⁹ Så kan vara fallet om individen har en bosättningskommun i SoL:s mening. Med bosättningskommun avses

1. den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller
2. om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun men har sin starkaste anknytning till en annan kommun, den sistnämnda kommunen, eller
3. om den enskilde saknar stadigvarande bostad, den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning.⁶⁰

⁵³ Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

⁵⁴ Se prop. 2017/18:252 s. 56.

⁵⁵ Se prop. 1979/80:1 s. 200 och s 356 samt prop. 2000/01:80 s. 92

⁵⁶ RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130

⁵⁷ 2 kap. 1 § SoL

⁵⁸ 2 a kap. 1 § SoL

⁵⁹ 2 a kap. 2 § SoL

⁶⁰ 2 a kap. 3 § SoL

Frågan om när en vistelse i en annan kommun än individens bosättningskommun ska innebära att bosättningskommunen ändras bör, enligt förarbetena till SoL, avgöras av vad den enskilde har för avsikter med vistelsen. Om individen har för avsikt att återvända till sin bosättningskommun och har kvar sin bostad bör bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun i regel inte ändras. Vistelsekommunen ska dock, enligt regeringens uppfattning, anses vara bosättningskommun så snart den enskilde uppger att han eller hon inte ämnar återvända till ursprungskommunen.⁶¹

[SKL:s cirkulär 11:29, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun](#)

Är socialnämnden skyldig att erbjuda en placering i t.ex. stödboende för de ungdomar som får uppehållstillstånd?

Av 6 kap. 1 § SoL följer att socialnämnden ska sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i exempelvis ett stödboende (för barn och unga i åldern 16-20 år). En beslut om att bevilja en ungdom t.ex. stödboende enligt SoL är ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL.

De ungdomar som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen har enligt vår bedömning ingen rätt till en placering i ett boende enligt SoL enbart till följd av att de är unga vuxna mellan 18 och 20 år. En individuell bedömning får göras i varje enskilt fall utifrån individens vårdbehov och vad som behövs för att han eller hon ska uppnå skälig levnadsnivå.

Det finns inte en obegränsad frihet för en biståndssökande att välja sociala insatser oberoende av kostnader och inte heller en ovillkorlig rätt att få en viss bestämd insats. Vid bedömningen av vilken insats som kan komma ifråga för en biståndssökande individ måste en sammanvägning göras av olika omständigheter, såsom den önskade insatsens lämplighet, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål.⁶²

För frågan om rätt till ersättning till kommunen för mottagandet av ungdomar mellan 18 och 21 år som varit ensamkommande barn, se vidare nedan under ”Statlig ersättning”.

Hur ska ungdomarna som får uppehållstillstånd försörja sig?

Utgångspunkten är, enligt regeringen, att de personer som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen finansierar sina studier genom studiestöd.⁶³ Eftersom det räcker med en avsikt att studera för att få uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga

⁶¹ Se prop. 2010/11:49 s. 39

⁶² Se prop. 2000/01:80 s. 91

⁶³ Se prop. 2017/18:252 s. 57

lagen kommer det dock att finnas individer som inte bedriver studier när uppehållstillstånd ges.

De ungdomar som studerar kan få studiestöd om de uppfyller kraven för sådant stöd.⁶⁴ Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år. Därefter kan individen söka studiemedel, som består av bidrag och lån.⁶⁵

Som framgår ovan omfattas den som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen inte av etableringsregelverket.⁶⁶ Socialtjänsten har det yttersta ansvaret och ekonomiskt bistånd kan aktualiseras för de individer som inte kan tillgodose sina behov på annat sätt, om det behövs för att uppnå skälig levnadsnivå. En individuell behovsbedömning får göras med utgångspunkt i 4 kap. 1 § SoL. Ett krav för att ha rätt till ekonomiskt bistånd är normalt att man står till arbetsmarknadens förfogande, men undantag kan göras om det finns godtagbara skäl.⁶⁷ Regeringen har uttalat att kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande inte bör ställas på gymnasierstudier och det bör inte heller krävas av vuxenstudier att omedelbart avbryta sina studier för att stå till arbetsmarknadens förfogande om studierna är en förutsättning för framtida arbete.⁶⁸

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnet och socialtjänsten kan som regel kräva att den enskilde söker de förmåner som han eller hon har rätt till, innan sådant bistånd aktualiseras. Vi anser därför att kommunen kan kräva att de individer som har rätt till studiemedel och studielån i första hand ansöker om sådant stöd för att finansiera sina studier. Den enskilde ska också söka de förmåner som han eller hon kan få genom t.ex. socialförsäkringssystemet innan ekonomiskt bistånd aktualiseras.

Statlig ersättning

Får kommunen ersättning för kostnader avseende bistånd enligt LMA?

Ja, kommunen har rätt till ersättning av Migrationsverket för kostnader som följer av att bistånd har utbetalats enligt LMA.⁶⁹

För att kommunen ska få ersättning är det, enligt vår tolkning av 23 § FMA och 18 § asylersättningsförordningen, tillräckligt att kommunen visar att bistånd har utbetalats enligt LMA. Har kommunen beviljat ekonomiskt bistånd med stöd av SoL finns det dock ingen rätt till ersättning med stöd av nyssnämnda bestämmelser.

⁶⁴ 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen (1995:1395)

⁶⁵ 2 kap. 1-3 §§ och 3 kap. 1-3 §§ studiestödslagen

⁶⁶ Se 1-3 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

⁶⁷ 4 kap. 1 § andra stycket SoL

⁶⁸ Se prop. 2015/15:136 s. 21

⁶⁹ 23 § LMA och 18 § asylersättningsförordningen

[Ersättning för kostnader för ekonomiskt bistånd till tillståndssökande,
Migrationsverket](#)

Vilken ersättning får kommunen avseende de ungdomar som får uppehållstillstånd?

Regeringen har beslutat att ändra den s.k. ersättningsförordningen⁷⁰ så att kommuner och landsting får ersättning avseende de som får uppehållstillstånd med stöd av de nya reglerna på samma villkor som för andra nyanlända.⁷¹ Detta innebär att kommunen får bl.a. följande ersättning.

Initial schablonersättning

Kommunen får en initial schablonersättning som uppgår till 133 200 kr och avser kostnader för bl.a. mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, särskilda introduktionsinsatser i bl.a. skola, komvux, tolkning och andra insatser för att underlätta etablering i samhället.⁷² Hur schablonersättningen fördelas följer av 12 § ersättningsförordningen.

Schablonersättning på 750 kr per dygn

En schablonersättning på 750 kr per person och dygn lämnas för personer som

- är mellan 18 och 20 år,
- har varit ensamkommande barn,
- inte har någon förälder som är folkbokförd i Sverige och
- har beviljats studiehjälp för någon av månaderna i det kvartal som ersättningen avser.⁷³

För de ungdomar som får uppehållstillstånd men inte bedriver studier i sådan omfattning att det finns en rätt till studiehjälp kommer kommunen alltså inte att få någon schablonersättning på 750 kr per dygn. Eftersom studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år den unge fyller 20 år kommer schablonersättningen att upphöra när individen är mellan 19 och 20 år, beroende på när under året som den unge fyller 20 år.

Faktiska kostnader för vårdkrävande ungdomar

För ungdomar mellan 18 och 20 år som har varit ensamkommande barn och vårdas med stöd av LVU eller enligt SoL men har vårdbehov på grund av sådana

⁷⁰ Förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, ersättningsförordningen

⁷¹ Regeringen, *Kommunersättningsförordningen anpassas till ny grund för uppehållstillstånd*, den 8 juni 2018, <https://www.regeringen.se/artiklar/2018/06/kommunersattningsforordningen-anpassas-till-ny-grund-for-uppehallstillstand/>

⁷² Se 10-11 §§ ersättningsförordningen

⁷³ 30 § ersättningsförordningen

förhållanden som avses i 3 § LVU får kommunen ersättning för faktiska kostnader, under förutsättning att vården påbörjats före 18 års ålder.⁷⁴

Kostnader för försörjningsstöd

Om förutsättningarna för rätt till schablonersättning på 750 kr per dygn eller faktiska kostnader för vårdkrävande ungdomar inte är uppfyllda får kommunen ersättning för kostnader för försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL fram till dess att ungdomen fyller 21 år.⁷⁵

Kommunen får också ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd med 3000 kr för de som är under 20 år och 4000 kr för de som fyllt 20 men inte 65 år.⁷⁶

⁷⁴ 30 a § ersättningsförordningen

⁷⁵ 30 b § ersättningsförordningen

⁷⁶ Se 15-17 §§ ersättningsförordningen